

באמצעות הנשיא נכון למד העם המצרי כוזה להכיר פנים אחרות של ישראל: פניה של ישראל הספרדית.

הכל עמדו על כך שבנון דיבר ערבית צחה — בניגוד לכל המבקרים הישראליים הרישמיים שקדמו לו. זה חשוב. אך הלשון היא רק מכשיר, כפי שאמר נכון עצמו בצורה קולית בראיון הקצר בטלוויזיה הישראלית, בליל-שבת. הלשון היא כלי-קיבול של חוויות, אסוציאציות, זיכרונות היסטוריים, הסתכלתי בנכון בפגישות הבלתי-פורמליות, כמו פגישתו עם עורכי העיתונים ממצריים ומישראל. כאשר דיבר ערבית, דיבר כערבי. לא השפה בלבד השתנתה. צורת הדיבור השתנתה. הסיגנון, הנועות-הידיים, הבעות-הפנים, הצליל, ההומור, אין ספק שכל הנוכחים הערביים הרגישו: הנה אה משלנו. בן המרחב. לא אירופי שחצן, לא בן המערב הקולוניאליסטי, אלא איש הקרוב בנפשו וזכרו לעולם הערבי, שבתוכו שוכנת ישראל.

יש שלוש צורות שבהן יכול ישראלי לעבור חווייה של ביקור במצריים: הוא יכול לחוש אותה. הוא יכול לראות אותה. הוא יכול לעבור בה מבלי לחוש ואף מבלי לראות אותה. נכון חש אותה, כפי שעזר וייצמן. הש אותה (אם כי בצורה אחרת, כמובן). כשם שאני חש אותה.

כמה מאנשי הפמליה הגדולה שליוותה אותו (והיא לא היתה גדולה מדי, הרף ויכוה-הסרק האידיטי שהתנהל על כך בישראל) ראו את מצריים, התרשמו, למדו. אך כמה וכמה מאנשי הפמליה, וביכלל זה עורכי-עיתונים ועיתונאים, לא חשו ולא ראו. הם עברו במצריים בעיניים עצומות ובהושים אטומים. לכל היותר ראו פסלים וקברים. ואולי גם ליכלוך ואי-סדר. הם לא ראו את ההומור, הנינוחות, הוסרי התוקפנות, הטבלנות, הידידות האנושית.

כובעי-פלדה ומיצעד-אוז: קבלת הפנים

לפחות שניים מן היועצים הקרובים של הנשיא אליסאדאת שאלו אותי שאלה זו בשיתות פרטיות, ואין ספק שהיא עניינה את הנשיא עצמו. מסרתי להם את דעתי: יכול להיות לנכון עתיד, אם שני המנהיגים המתקוטטים במיפלגת-העבודה, שימנעו פרס ויצחק רבין, יצליחו להרוס איש את רעהו עד כדי כך שלא תהיה להם תקומה. במצב מסויים — גם אחרי שפרס יגיע לשלטון — יכול הפצע הפתוח בגוף המיפלגה להביא לכך שחבריה יזעקו למרפא.

האם יהיה לנכון סיכוי במיקרה כזה? "זה תלוי גם בנשיא שלכם, השכתי. אם הביקור הזה יצטייר בישראל כהצלחה גדולה, אם ישכנע את הישראלים כי יש לנכון כישרים מדיניים, הוא בא בהחלט כחשבון."

האם תרמו דברים אלה תרומה כלשהי לכך שהנשיא אליסאדאת היה נדיב עד כמה שאפשר, ושהעניק לנכון הטבות שונות בתחום הנורמליזציה, מבלי לקבל שום תמורה מדינית שהיא?

אולי. עד כל פנים, המצרים היו מודעים מאוד לסכך המדיני בישראל. במהלך הביקור דימינתי לעצמי כמה פעמים את הממשלה האפשרית. פרס כשר החוץ, רבין כשר-הביטחון, יעקב לוינסון כשר-האוצר, היים צדוק כשר-המישפטים — ומעליהם, כיושב-ראש, כמיישר-הדורים, כמתאם וכיוצר התדמית העעיקרית — יצחק נבון.

איני חושב שזאת תהיה ממשלה אידיאלית. בהחלט לא. אך בתנאים הנתונים, כאשר הטרור אחז במיפלגת-העבודה (וכאשר של"י יכולה להיות רק "שותפה על תנאי" צוערת לממשלה של המערך) — זוהי הממשלה הטובה ביותר האפשרית. נראה כי אפשרות זו — רחוקה ככל שתיראה — קיסמת גם למצרים, אחרי שנואשו מן הסיכוי שעזר וייצמן יעמוד בראש הממשלה הבאה. (הם ממשיכים להתעניין מאוד בגורלו המדיני). הם למדו להכיר היטב את כל האישים הישראליים. מבגין נואשו סופית, שמואל תמיר לא עשה עליהם רושם רציני. יוסף בורג — מבריק, מלומד, משעשע, סדר-הזון, "לא מדינאי", יצחק שמיר — רציני, קורקטי, יודע להקשיב, יותר טוב מכפי שחששו, אך דבק בקו בגין.

יש עתה במצריים השלמה כללית עם העובדה שלא תהיה שום תזווה של ממש עד אחרי הבחירות בישראל. אז — אולי.

איך לעבור שנה שלמה, בלי לעורר את הרושם שהעסק מת? איך לסתום את

ההדוזה של מצריים, הפתח לעולם אחר, לעולם הערבי ישל כוזה, נעזמה מעיניהם. הם לא למדו דבר ולא שכחו את יומם גדושי-חוויות אלה.

בריהם של כמה מאנשי הפמליה נזכרתי בכיוגרפיה של דויד בן-גוריון, שנכתב על-ידי בל"ה חבס מפי בן-גוריון עצמו. שם תיאר בן-גוריון את אשונות בארץ, אחרי שלך מן האוניה. "הירידה בחוף יפו, בסירות הערבים זמטלטלים וזורקים אנשים וחפצים בקול-קולות, בשפה זרה ומזרה ובתנועות זרחיות — לא היתה מן הדברים זקלים והנעמים ביותר...".

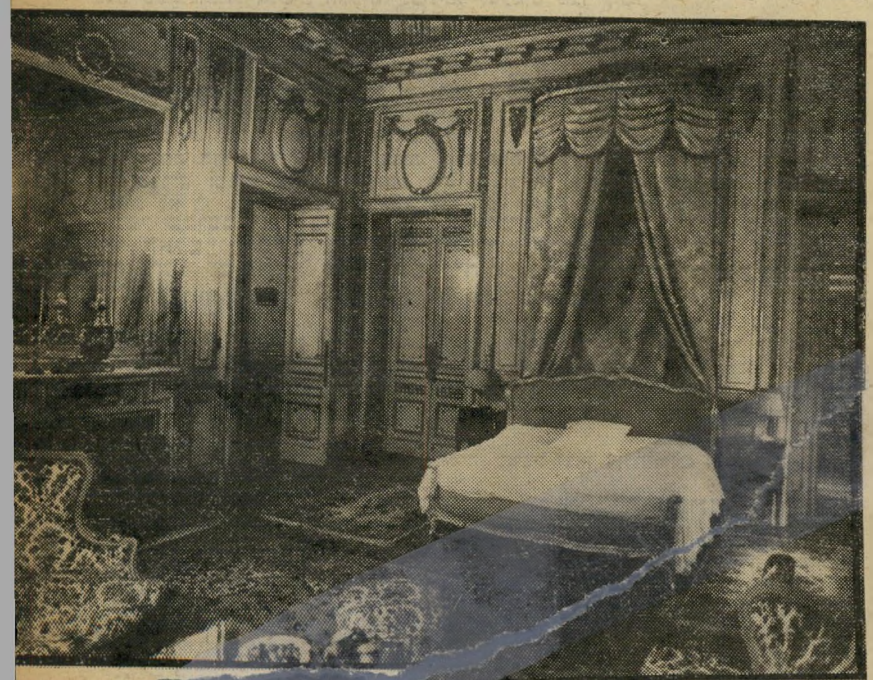
משהו בעולם הרוחני של רבים מבני מירח-אירופה המביא אותם לשנוא ער ובוז להם, ואולי גם לפחד מפניהם. בניגוד לאנגלו-סאכסים, הבטוחים בעצמם, אין להם יכולים לראות את היפה שבתרבות המזרח, את המושך באורה-חייו. מכשול תת-הכרתי אוטם את חושיהם אוטומטית. כל בשורה של שלם אינה יכולה לעבור את המיכשול הזה. אין זה שבעלי אוטו-סנפוש זה אינם רוצים בשלום. הם בוודאי משוכנעים כי הם רוצים בשלום בכל מאורם, וייעלבו אם ייאמר להם ג'היפך. אך אין הם מסוגלים כלל לחוש את השלום. כל מה שנאמר על-ידי ערבי, שאינו תואם את עולמם הרוחני פשוט אינו נקלט. הדבר מוליד שחצנות המהולה בפחד, התנשאות "מערבית" שהמצרים חשים בה מייד, והמעוררת אצלם תגובה תת-הכרתית מיידית.

בשדוש השנים האחרונות נתקלו המצרים בישראלים רבים מן הסוג הזה, וניהלו עימם דושיח של חרשים. בשיתות פרטיות, ומאוד-מאוד לא לפורסום, אפשר לשמוע מפייהם חוויות רבות על כך.

והנה בא נכון, והביא אליהם ישראל אחרת — פתוחה, חובבת-המרחב, קרובה לערבים. המצרים הרגישו בכך מייד, והם הגיבו בצורה נאותה. תודות לנכון, המשודרים לא נשארה התרשמות זו נחלתם של המצריים. המצריים כבמרת, אלא הגיעו לעם המצרי כוזה. נדמה לי שהם מצומצמים במרת, אלא הגיעו לעם המצרי כוזה. נדמה לי שזאת היתה תרומתו העיקרית של נכון.

נכון, ראשה-המשלה

השאלה שעניינה את המצרים היתה, כמובן: האם יש ליצחק נכון עתיד חלוטי? מה הם סיכויו?

החדר בארמון עבדין שבו התערבת הניכונים